

מישפט

הכוונה הידיעה והעונש

האקדה בתיקון

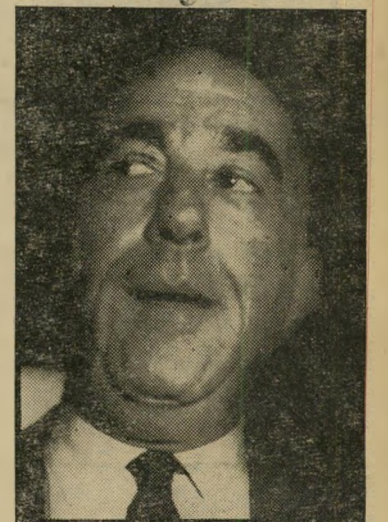
שי האחד

והעונש מוטל

על השניים

גלית דנון יושבה במכונית והיכתה בתי אבון לששליק בפיתה שחברה, יעקוב כהן, הלך להביא לה מהסטיקיה. חלונות המכונית היו פתוחים והיא ראתה שני צעירי ימים מתקרבים אליה. אחד מהם פנה לעברה ושאל אותה משהו על מהיר המכונית. כשהוא מביע אל עבר החלון האחורי, כאשר הסתובבה להביט לכיוון זה, ראתה מזוית עינה כי הצעיר השני התקרב לחלון הנגה, וחטף משם כורייות את תיקו של יעקוב, שהיה מונח ליד ההגה.

דנית ויעקוב פנו לתחנת המישטרה ב שכונת התיקווה, שבה קרה הדבר, והגישו תלונה. בעיקבות זיהויים של השניים בי תמונות, הם נעצרו כעבור כמה שעות, ורכבים על אופניים יחדיו. שבתאי יצחק,

שופט חיים כהן
אור הבלם לא זרק

האיש שחטף את התיק כמו ידיו, היה חגור באקדה גנוב, וחברו, יוסף לוזיה, ישב על האופניים לצידו.

השניים נעצרו והועמדו לדין גם על סעיף 144 (א) לחוק העונשין, האומר: „המחזיק נשק ואין בידו להוכיח רשות על פי דין להחזקתו, דינו מאסר שבע שנים.”

מעבר באור אדום. השאלה אשר התעוררה לגבי לוזיה, היתה שאלה מיש-פטית שבתי-המישפט מתלבטים בה זה שנים רבות. האם אפשר היה להרשיע גם את לוזיה בהחזקת האקדה הגנוב, למרות שמעולם לא נגע בתיק כמו ידיו, ויתכן שאפילו לא ידע עד מעצרו כי התיק הכולל נשק? האם אפשר לייחס לו את כל מה שעשה וידע שותפו לעבירה? או האם החזקת נשק ללא רשיון היא איסור מוחלט, ואין כל הגנה מפניו?

לכאורה, כל עבירה פלילית שבה מורשע אדם מורכבת בחלקה גם מכוונתו הרעה. החברה מענישה אותו לא רק על התנהגותו הפוגעת, אלא גם על כוונותיו הנפשעות. אולם בעולם המודרני התרבו עד מאוד העבירות שכל כולן התנהגות בלבד, ואין כל חשיבות בפני המישפט והשופט שאין גלוותה אליהן כל כוונה. הנימוקים שניתנו להכנסת עבירות כאלה לספר החוקים היו: טובת החברה המודרנית, והעובדה שהחיים מסובכים ומלאי מופגעים, והצורך ראוי להגנה על החיי ובריאותו, ואפילו על כיסו.

הבצדקה הו הביאה בצידה רק הקלה אחת: העונשים על העבירות הללו, הנקראות „עבירות מוחלטות“, או „איסורים מוחלטים“, היו קלים יחסית. במיקרים גבירים היה בית-המישפט מאתר את העבירה כאיסור מוחלט בעיקר לפי גובה העונש. בתחילה מילאו האיסורים המוחלטים את תקנות התעבורה, כדי לשמור על חיינם וגופם של הולכי הרגל. לכן לא יוכל אדם להתגונן כי לא התכוון לעבור באור אדום,

כי לא ידע שאורות מכוניתו מקולקלים או כי לא ידע שהמקום אסור לחנייה. הפנס שככה. בית-המישפט לתעבורה ובית-המישפט העירוני מרשיעים יום יום עשרות אנשים בעבירות מסוג זה. האנשים משלמים את הקנס המוטל עליהם, חוזקים שיניים על רשיון הנהיגה שנשלל מהם או על צו ההריסה שהוצא נגדם, ונוהגים לפי גוריהדין.

רק נאשם אחד במדינת ישראל עד כה לא הסכים ונלחם לבדו נגד כל שיטת המישפט הישראלית. היה זה אהרון גדיסי, טרקטוריסט ממושב ליד בית-דגן. יום אחד, בשנת 1965, יצא גדיסי לעבוד בפרדס ויגילה כי אור הבלם האחורי של הטרקטור אינו דולק. הוא לא הספיק לעבור אפילו מאה מטרים כאשר שוטר תנועה על קטנוע עצרו. „אור הבלם האחורי שלך אינו דולק“, אמר וכיבד את גדיסי בדו"ח.

בבית-המישפט השלום בנתניה נפסק כי גדיסי אשם בעבירה על תקנת תעבורה. בית-המישפט שמע את סיפורו של גדיסי, בדבר התיקון שביצע רגעים ספורים לפני שנעצר, והאמין לו. בית-המישפט גם קיבל כנתון, שהתקלה נגרמה כנראה מאבן ש"קפצה ופגעה בפנס. אך כיוון שזוהי עבירה המטילה אחריות מוחלטת, הרשיע את גדיסי והטיל עליו 30 לירות קנס, או חמישה ימי מאסר תמורתם.

בית-המישפט העליון, שבפניו עירער גדיסי ברשות, קבע גם הוא אותם הדברי רים. נותרה עדיין ערכאה אחת בלבד, הר מנוצלת לעיתים נדירות, והיא דיון גוסף, שבו יושב בית-המישפט העליון שנית בי עניין שכבר פסק בו, בהרכב גדול יותר. דיון גוסף מאושר רק במיקרים בהם דנים בבועיה מישפטית קשה במיוחד, או חדשה. גדיסי העקשן הגיע גם לערכאה זו. אך גם הרכב זה הכריע נגדו.

גדיסי טען שחוקי המדינה נועדו לבניי אדם, ולכן צריך שאפשר יהיה לבצע אותם, ואילו מיקרה כמו שקרה לו מוכיח שלאדם אין כל אפשרות לבצע את החוק. הוא בכל זאת מורשע ונענש.

בתי-המישפט הבינו לליבו של גדיסי, אך כולם חשבו שטובת הציבור קודמת. שכן אם תצטרך התביעה בכל מיקרה ל"הוכיח כי האדם שנהג מכונית באורות פגומים התרשל, יהיה זה נטל רב למדינה. לכן ההלכה עד היום היא, שכל מי שנתפס כאשר הוא מבצע אחת מהעבירות הללו, ואפילו לא התכוון לה, אפילו לא ידע עליה, ויתכן שכמו גדיסי, גם לא יכול היה לדעת עליה, עדיין הוא אשם. תכולתו של התיק, אחד המיבחנים העיקריים כדי לקבוע אם עבירה היא איסור מוחלט, הוא העונש הקבוע בצידה.

לכן החליט דרור מקרין, סניגורו של לוזיה, אשר שותפו חטף ארגק שהכיל אקדה, לעורר את כל העניין מחדש. השופטת הדסה בן-עיתו, שישבה לדין בבית-המישפט המחוזי בתל-אביב, הרשיעה את לוזיה גם בהחזקת נשק, והיא אמרה: „כאשר אדם גונב תיק סגור, חזקה עליו שהוא מתכוון לגנוב את התיק על תכולתו. ולכן יהיה זה טבעי לאמר, כי הוא יודע שהוא מקבל להחזקתו את החפצים שבתיק. אין הוא יכול לטעון שטעה בדבר זהות החפצים, שהרי מראש לקח על עצמו לגנוב חפצים בלתי ידועים, כשמטרתו היחידה עשיית רווח.”

בית-המישפט העליון, אליו עירער מקרין, התייחס בכובד ראש לבעיה. השופט חיים כהן אמר כי לראשונה נשבה בהגדי יונם של הדברים, שאמרה השופטת בן-עיתו. אחר כך בדק שנית והחליט שעבירי רה זו, של החזקת נשק, כיוון שעונשה הוא שבע שנות מאסר, אינה עבירה מוחלטת. לכן על התביעה להוכיח כי לוזיה ידע על קיומו של האקדה בנרתיק שנגנב, או ידע עליו לאחר מכן. כיוון שבבית-המישפט לא התקבלה כל הוכחה ממשית כזו, זיכה השופט את לוזיה מהחזקת נשק ללא רשיון.

השופט מאיר שמגר בנה מיבנה משלו, לפי העובדות, והרשיע את לוזיה. הוא גרס כי משנתפסו השניים יחדיו, שלוש שעות אחרי הגניבה, ובכיסו של אחד נמצא הנשק הגנוב, הרי ברור כי השניים חילקו את השלל ביניהם, ולכן ברור ש"לוזיה ראה את הנשק, וגם החזיק בו. כך, ברוב דעות כשהשופט העליון משה בייסיק מצטרף לכהן, חידש בית-המישפט העליון את ההלכה, וקבע כי בעבירה של החזקת נשק חובת התביעה להוכיח כי היתה ידיעה על החזקת הנשק. ללא ידיעה אין עבירה.

כדורקש במכונית חיים

א לוף הבריחות מבתי-הסוהר אינו מסוגל לברוח עוד. העבריירי-לשעבר נחמן פרקש, שהדיר בעבר שעות שינה רבות מעיניהם של השוטרים שעסקו בי חיפושים אחריו, עלול לאבד את כלי הר בריחה החשוב ביותר שלו — את רגלו. לפני כמה חודשים נפצע פרקש בכף רגלו השמאלית. פרקש, הנוהג להתהלך יחף, הניח את הטיפול בפציעה. כתוצאה מכך התפשט זיהום בכף הרגל ואצבע ה"אגודל נתקפה בנמק. כיום מכסה את סביבת האצבע פצע מוגלתי גדול וכל כף הרגל נפוחה. אם לא יקבל פרקש טיפול רפואי, עלול הריקבון להתפשט בכל הרגל ומשם לחלקי הגוף האחרים. למרות ש מצב זה מסכן את חייו, מסרב פרקש לקבל טיפול רפואי כלשהו.

פרקש חושש כי הרופאים יקטעו את כף

רגלו. לכן הוא מעדיף לסכן את חייו ובלבד שלא יחתכו בנופו. את תיקותיו הוא תולה באליקים שוודר, קנדי המתגורר מזה שני תיים בישראל והמגדיר את עצמו כנביא ישועה. שוודר מארח את פרקש בצריף שבו הוא מתגורר, במושב אמירים בגליל. לדברי שוודר, אם ימלא פרקש את כל הוראותיו תחלים כף רגלו כליל. כשהוא מדדה על רגל אחת, כשכף רגלו השנייה חבושה בסכה, מסתובב פרקש כחיה כלואה בחצר הצריף במושב אמירים. הוא מצפה לגאולה. הוא לובש את אותם קרעי בגדים, שבהם נהג לנדוד עירי במקומות מבודדים. זקנו המגודל ומראהו העלוב והשפוף, עדות למסלול התלאות והייסורים שהספיק לעבור בארבעים ושש שנותיו. לא השתנו. רק עיניו היוקדות, שהצביעו בעבר על כוחותיו ה-